

RENÉ GUY CADOU

Eg és víz között, Sainte-Reine-de-Bretagne ködös vidékén volt René Guy Cadou szülőházaja. 1920-ban született. Édesapja iskolaházától saját luiferti otthonáig ennek a rendkívül érzékeny, törekeny szervezetű gyermeknek és embernek a sorsát tulajdonképpen a lét misztériumainak keresése, a vers, az áhítatos barátság és mély szerelem jelenti.

A bretagnei gyermekkor felejthetetlen legendává válik számára: „Csukott szemmel is föllelem a síma korlátfát s halk léptem a folyosón... apám az osztályban a fekete táblára rajzol. És a gyermek, akf én voltam, sírva teszi meg újra első lépéseit a Kálvária útján.” Nantes-i iskoláit nem a legkiválóbb eredménnyel járja, inkább a vásári fabódék körül nézelődik vagy olvasmányokban keres tápot fantáziájának. Érettségije nem sikerül, a második próbálkozásnál, amire Max Jacob beszéli rá — átengedik. Segédtanító lesz.

A költői baráti kör, melyben kiváló publicisták és költők, többek között Jean Rousselot is, beletartoztak, jelenti az igazi megértés légkörét, amit a háború, s édesapja halálának megrázkódtatása zílál szét. Mély depressziójában nagy enyhülést és vigaszt jelent számára, hogy megismerkedik Helène-nel, aki egyetlen igazi szerelme s később élettársa lesz.

1945-ben Louisfert-ben találjuk Helène-nel. Napjai csendesen telnek, s bár 1946-ban kezdődő betegségét az orvosok nem tartják komoly veszélynek, állapota egyre súlyosbodik. Élete utolsó hónapjaira erőtlen, bátortalan ember lesz belőle. Barátai sietve és lelkesen hozzák el az írók Nemzetközi Bizottsága által neki ítelt díjat, de már semmi sem segít rajta. Alakja összeesik, meleg, kedves hangja színtelenné válik, tekintete elveszti régi varázsát, s a betegség 1951. március 4-én befejezi rajta kegyetlen munkáját.

Költészete sűrű és színes, mint az olaj, eleven, mint maga a növényzet és varázslatos, mint az éjjel. Ez a költészet sarjad és terem, nő, burjánzik. Konokkapcsú, kemény, az ész számára is állhatatos dolgokat mond anélkül, hogy száraz lenne, s földalatti, tudatalatti rezzenéseket hoz felszínre anélkül, hogy misztikus lenne. Költészetében megtalálható az izmusok ereje, melyek felrobbantották a vers ómódi kereteit, mégis van benne klasszikus tartás, mely megőrzi az idő számára, mérték és arány, mely az elme szabályát jelenti az elszabadult képzelet felett. Elmerészkedik az asszociációk váltásának villámfénynél rövidebb idejű határáig, de az egységes hangulat elvét általában nem veti el. Néhol azonban elszakad a világ és az elemi lét köldökzsinórjától és poézisében magányos lesz. Ám versei többségében képeinek lelki valóságossága és népi-egészséges hangvétele távoltartja az irrealizmus járhatatlan ösvényeitől. A hetyke tónus, a néhol duhaj hangnem, mintegy póri ihlet és egészség, a párbeszéd vagy monologikus stílus elevenné teszi, hitelesíti ezt a dús költészetet, sok bizarrsága ellenére is. (gy. t.)

MÉRT NEM MÉSZ PÁRIZSBA ?

*Mért nem mész Párizsba ? De a
liliom illata ! Liliom illata !*

*A Szajna-parton is van virágkoszorú
de nem ily szomorú, óh, nem ily szomorú !*

*Betege vagyok a levélzöldnek, a lónak
a kocsiszínbe vont-taszigált szolgáloknak*

*Párizs is tündököl szép cselédeivel
Az ördög vigye el ! Az ördög vigye el !*

*De egyedül vagyok az ázott nagy-nagy éjben
liliom illata ! a térdeplő vidéken !*

*Ez a keserű föld-gyűrű körülvesz engem
A kétség és öröm csak senkinek se tetszen !*

*A feledés s irigy gőg dönt a pusztulásba
Liliom illata ! Levelek szabadsága !*

Nincs senki más csak én meg te a kisszobában
Apám

A fal is összedől

A test is összedől

Kéklő ég-omladék esik mindenfelől

Jobban látom szemed

Ez éjjel lettem egyidős veled

A kéz végén mit otthagyt

Az óra tiz

A falióra ver

Hátrál hátrál a vér

S nincs többé senkisé

A ház csukott

A szél visszalök egy törekvő csillagot

Nincs többé senkisé

És te ott vagy

Apám

Karodra indaként

Kapaszkodik karom

Letörlöd könnyeid

Tűz perzsel ujjadon.

AMERIKA FÖLFEDEZÉSE

Vastag inakból sodrott karommal és a szélben
boronált hússal mely annyiszor sebhedett
O összezárt ököl az utat megkísértem
Termékeny vérű nap ezerszer üdv neked

Szívemben drága víz van s a génoai lányok
házam tövében kötnek a tavaszra bogot
hajófenék kérgének születésére várok
s a horizont feszített zsinégén táncolok

Szerelem ó te társam mi szítja a vitorlám
hogy a borzalmas öl magasra fújja föl
s csillagokba törve hajóink deszka-orrán
egüinknek ismeretlen a nyugalmas öböl

Ime az alkohol igyál hazugok ajka
hasadba rakd az édes gabona mérgeket
a halál nem kel át a fekete rakpartra
s nem bántja senki a letelepülteket

De ki zokog ma este mikor láz ült nyakamba
micsoda szép torok, ahova tört verek
Kell durvabőrű az ágyékkötő szánalma
neked akit egy függöny redőjébe szegek ?

Tovább mindig tovább az iszonyú viharban
a víz csuklásai között ha hánytorog
míg csupán fejetek szilánkjá jajja csattan
gaz matrózcsocselék s szerelmi átkotok

Saját kezemmel túrom keresem zsigeredben
beteges óceán a sápadt mélyeket
tajték veri a szám s ha magam eleresztem
majd a lakoma végén véredből vedelek

Bizony igaz hogy antik szép álarcod redőjén
csilloggal állatokkal szőtt jelmezed alatt
akartam fedni föl titkod atlanti nőtény
s a gonddal őrizett aranyvárosokat

Sokat is szóltam róla e madarak kik szállnak
viszik a tollaik közt a lenti illatot
lassacsckán összetörnek szememben a kék száruk
s elsőnek növelem meg az égboltozatot

Hála Uram s a drága sebeket hálaharangon
hadd áldjam miken a kereszt csillagja ég
itt az idő Uram hogy könnyünk elapadjon
vésd homlokunkra a királyok nagy jelét!

EURÓPA

Éj mindenütt
A föld kúszó árnyal tele
Fekete vér pipacs patakzik lefele
Ismeretlen tetem fertőzi a búzát

Sírnak az asszonyok
Vén rozsdás sisakon virágok hajtanak
A földi pára illan
A hanga-pilla közt egy puska csöve csillan
S a kéz fönttartja még a tűz szemhéjait

A hóban törtet egy
A szállóból kilép más és tengerre megy
Amaz kötélzetten feszül és hull a vér
Az Ūr a vacsorát
Elhagyta — Nincs kenyér

Aludni ágakon
Az ég ha rajt a sor vést enged szabadon
Üdvözlét verebek
Zubbony alatt szívét lefejt egy gyerek

Őrizd szép szemedet
Az utolsó lövés fölmenti a teret
Sok távozó barátinak enged a kezed

ILONA

Ilona várlak én
A jegek és a fény megannyi reggelén
A gyümölcshéj alatt
A kövek ketrecén
Hol fészket rak a vállad

Mindennapos vagy és
Nyugodatlan nyugodt
Kezeid
Szememen bolyongó csónakok
S áttetsző homlokom
Fölött a nyár ragyog
S míg távol multjaid mélyén kutatni jó
Felel nekem a fű a vad meg a folyó

Még sose láttalak
Már megidéztelek
A hulló levelek
Jelezték léptedet
Az arcod megjelent
A felnyíló hullámban
S szállást adtál nekem
A falvak kapujában.

Gyurkovics Tibor fordítása